

Autorský abstrakt

Diplomová práce na téma Možnosti a meze komunikace dítěte s hudbou je pedagogicko-psychologickou sondou do hudebně výchovného procesu ve škole. Jejím cílem je vytvořit didaktický materiál, který by mohl pomoci všem učitelům hudební výchovy pozvednout úroveň hudební výchovy na českých školách.

V teoretické části nejprve pojednáváme o stavu současné hudební výchovy. Především o jejích problémech a nedostacích. Zaměřujeme se na problematiku poslechu, kterou se snažíme pojmout komplexně. Zjišťujeme tedy, co již bylo k dané problematice řečeno, ať už praktikem, estetikem, psychologem či didaktikem hudební výchovy.

V dalším oddíle teoretické části diplomové práce se pak zaměřujeme na to, jaké jsou možnosti nápravy současného stavu. Hudební výchova by měla být aktivní, intergrativní a tvořivá. K tomu, aby taková byla, nám může pomoci uvedená metodická řada při poslechu. Jde v něm především o to, aby žáci aktivně vstupovali do dialogu s hudbou, snažili se jí porozumět. Jednou z možností nápravy, a zároveň nutností, je také modernizace hudebně výchovného procesu. Zdůrazněna je zároveň i didaktická interpretace učiva, díky níž můžeme poslechovou skladbu zpřístupnit žákům.

Věnujeme se také stručné analýze vybraných kurikulárních dokumentů: učebnicím, osnovám hudební výchovy, rámcovému vzdělávacímu programu. Z teoretického hlediska jsou hudební osnovy a nyní tolik aktuální rámcové vzdělávací programy řekněme správně didakticky zpracovány. Problém však je, že v učebnicích, které by měly z daných dokumentů vycházet, se už hudební komunikace nepředpokládá. Mnohé tedy skutečně zůstává na učitelích hudební výchovy, kteří by měli být natolik kreativní, aby „krizi“ v hudební výchově překonali.

V další části teoretické se věnujeme hudební sémantice a tomu, jakou sdělovací schopnost vlastně hudba má. Jaké obsahy nám skrze ní mohou být zprostředkovány. V hudebně výchovném procesu se zaměřujeme na to, jaké hudebně výrazové prostředky lze v kolektivním poslechu vyslouchat.

V neposlední řadě se pak zaměřujeme na hudební vnímání, komunikaci, dialog žáka s hudbou, z psychologického hlediska. Mapujeme, jaké hudební schopnosti jsou pro komunikaci nezbytné, a také to, které z hudebních schopností jsou při vnímání hudby klíčové.

Abychom získali potřebné informace, nestačí nám pouze studium relevantní literatury. Je třeba podívat se také do praxe. Přímo do hodin hudební výchovy. Nezávislým pozorováním tak získáme potřebné spektrum vědomostí o edukační realitě.

V praktické části práce nejprve uvádíme konkrétní příklady práce s vybranými poslechovými skladbami. Snažíme se poskytnout učitelům hudební výchovy to moderní, co nám praktikům ve škole chybí. Najdeme zde tedy nejen příklady realizací hodin hudební výchovy s důrazem na efektivní komunikaci žáků s hudbou, ale také kompaktní disk s ukázkami určenými k poslechu (ve formátu mp3) a potřebný notový materiál.

Vlastní výzkumná část práce pak za využití vhodných výzkumných metod zkoumá hlouběji edukační realitu. Využíváme metodu dotazníku, pozorování a sémantického diferenciálu. Dotazníkem zjišťujeme postoje žáků k hudbě, jaké jsou jejich hudební zájmy a jak jsou s hudební výchovou ve své škole spokojeni. V praxi pak dále zkoumáme vliv užití sémantického diferenciálu na kvalitu vnímání hudebního díla. Zároveň „testujeme“ jeden z prezentovaných modelových příkladů práce s poslechovou skladbou v praxi.

Pro hudebně výchovnou praxi z práce vyplývá, že je potřeba změnit způsob práce v hodinách hudební výchovy. Postupovat by se mělo od přípravy učitelů na pedagogických fakultách, přes vytvoření vhodných didaktických materiálů pro praxi, ke změně vyučovacích metod. Především je potřeba mít na mysli žáka jako subjekt v hudební komunikaci, který se má estetickým vnímáním všestranně rozvíjet.